

STROKOVNA EKSKURZIJA ZVEZE DRUŠTEV REJCEV GOVEDI LISASTE PASME SLOVENIJE

S turistično agencijo Veronika iz Kamnika smo se govedorejci in strokovnjaki selekcionisti iz cele Slovenije 4. aprila popeljali še na strokovno ekskurzijo v sosednjo Hrvaško. Šengensko mejo smo prečkali na mejnem prehodu Mursko središče. Na poti se nam je pridružil predstavnik strokovnih služb g. Nikola Kostić, ki nas je obsežno seznanjal z znamenitostmi krajev, skozi katere smo potovali (Vrbovac, Bjelovar, Daruvar...). Ustavili smo se v Svetem Ivanu v Žabnem, kjer je bilo ustanovljeno leta 1908 specializirano Marvogojsko združenje za vrejo plemenskih živali lisaste pasme in letos slavijo 100 letnico začetka njihove organiziranosti. Prvi pisni dokument, ki dokazuje uvoz lisaste pasme v Hrvaško sega daleč v preteklost v leto 1903. V teh letih je bilo ustanovljeno poskusno posestvo Božjakovina, kjer so prve živali lisaste pasme vhljavili, da se prilagodijo na klimatske razmere. Te živali so pozneje razporedili po kmetijah in začeli s proizvodnjo. Po prvem uvozu je postal interes za lisasto pasmo vse večji ravno zaradi njenih odličnih proizvodnih lastnosti. Tako so leta 1905 ponovno uvozili breje plemenske telice in krave lisaste pasme iz Švice in Nemčije. Tega leta je bil sprejet zakon o razvoju govedoreje, v katerem je bila določena razdelitev pasem po rajonih glede na vzrejna področja in primernost določene pasme za določeno okolje. S tem zakonom je lisasta pasma primerna za vzrejo na velikem delu kontinentalnega področja Hrvaške. Lisasto pasmo so uvažali naprej v letih 1906, 1907 in 1908. Zaradi velikega povpraševanja po plemenskih živalih lisaste pasme in njenih odličnih lastnostih je posledično temu naraščala tudi cena. Ravno visoke cene plemenskih živali so rejci začeli razmišljati o lastni vzreji. Začeli so z ustanavljanjem vzrejnih zadrug, katere bi zbirale plemenske živali in potem nadaljevale z vzrejo. Leta 1904 je bilo ustanovljeno Marvogojsko združenje v Vrbovcu, ki je imela osnovno nalogo vzrejo pincgavskega goveda. V naslednjih letih je ta zadruga odigrala pomembno vlogo pri razvoju teh vzrejnih združenj. Na pobudo članov Marvogojskega združenja iz Svetega Ivana v Žabnem je bila 27. februarja leta 1912 ustanovljena Zveza Marvogojskih združenj Hrvaške in Slavonije. Leta 1956 je to marvogojsko moralo zaradi pritiskov spremeniti ime v Živinorejsko zadrugo, ter jeseni leta 1957 se Zveza združi z Zadružno živinorejsko zvezo Hrvaške. Vsa ostala marvogojska društva prehajajo v govedorejske oddelke kmetijskih zadrug. S tem se na ta način prekinja tradicija združevanja rejcev goveda v društva in zveze, prav tako se prekinja rejsko delo, ki je bilo osnova za združevanje rejcev. Vse se prenaša v zadruge in ostale ustanove, ki niso bile v direktni povezavi z rejci goveda. Pobuda za ponovno organizacijo pasemskih združenj v govedoreji je prišla v veljavo spet v letu 1999. Po organizaciji posameznih združenj je 03. junija 2001 bila ustanovljena Hrvatska zveza rejcev lisaste pasme goveda CroSim v Sv Ivanu – Žabno. Organizacijo CroSim je ustanovilo 9 združenj iz 6 hrvaških županij v mestu v katerem se je točno pred 90 leti zgodil enak dogodek. CroSim že dalj časa izmenjuje rejske in strokovne izkušnje tudi z Zvezo društev rejcev govedi lisaste pasme Slovenije, s katero so 12. julija 2006 na Meranovem pri Mariboru podpisali pogodbo o medsebojnem sodelovanju (Slika 1: s podpisa pogodbe med ZDRGLPS in CroSima)

Z nami je potoval tudi g. Zdenko Ivkić, ki je zaposlen na hrvaškem živinorejskem centru (HSC) kot vodja rejskega programa. Povedal je, da vzrejajo hrvaški rejci 180 000 krav simentalne pasme, od tega jih je 80 000 v kontroli prireje mleka, ki jo izvajajo po AT metodi v čredah z več kot štirimi molznicami. V standardni laktaciji (305 dni) namolzejo po kravi povprečno 4 500 do 4 600 kg mleka. Njihove mlekarnе odkupijo letno 660 milijonov litrov mleka in to največ Dukat iz Zagreba, Vindija Varaždin, Zdenka iz Velikih Zdencev in še cca 25 manjših mlekarn. Količina odkupljenega mleka zadošča za 90 % potreb v državi. Z mesom dosegajo 70 % samooskrbo. Zaradi subvencij s strani države dosegajo v tem predpristopnem obdobju na poti v članstvo evropske zveze hrvaški rejci višje odkupne cene mleka v

primerjavi z slovenskimi, odvisno od kvalitete tudi do 40 centov po litru. Če nebi bilo državne podpore, bi po besedah g. Ivkića znašala cena litra mleka le 25 do 30 centov. Tudi hrvaški pitalci goveda so zaradi občutnih državnih podpor na boljšem in si v bistvu ne želijo prehitrega vstopa v EU.

Po precej dolgem potovanju smo prispeli na kmetijo g. Ivana Vraniča, ki se ukvarja s prirajo mleka in vzrejo plemenskega podmladka. Moška teleta prodaja že v starosti 10 dni. V sistemu proste reje na drsečem gnoju dosega mlečnost 5 100 kg po kravi. V hlevu zgrajenem leta 2004 s kapaciteto za 82 molznic je bilo v času našega obiska 50 krav lisaste pasme in 20 glav mlade živine. Na kmetiji obdelujejo 100 ha kmetijskih zemljišč, na katerih sejejo deteljno travne mešanice in žita – največ koruze, nekaj ječmena in ovsa. Na drugi predstavljeni kmetiji g. Jareša se prav tako ukvarjajo s prirajo mleka, ki ga delno tudi predelajo v domače sire, katere tržijo doma in na tržnici. Imajo 20 krav molznic simentalke in črno bele pasme v vezanem sistemu s kratkimi stojšči in nastiljem. V preprostih skupinskih boksih vzrejajo še okrog 20 teličk in plemenskih telic. Vsa moška teleta prodajo stara 10 dni. 100 000 litrov mleka letno oddajo v mlekarno, vsak teden ga doma predelajo še od 300 do 500 litrov. Obdelujejo 25 hektarjev njiv za pridelovanje voluminozne krme (travna in koruzna silaža ter seno) in nekaj za žita. Sledijo sodobnim tehnologijam, saj so v času našega obiska (4. april) v jasli že pokladali sveže nakošeno travno deteljno mešanico.

Kljub naporni poti smo bili z videnim zadovoljni, saj smo spoznali še delo hrvaških govedorejcev in strokovnjakov, ki imajo še očitno velike možnosti v povečanju priraje mleka in mesa oziroma izboljšanju genetskega potenciala njihovih simentalok.

Prispevek pripravila:

Doc.dr. Janžekovič Marjan in Marko Ocepek, dipl.inž.zoot.